

**ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH: ZAMONAVIY
YONDASHUVLAR VA BARQAROR RIVOJLANISHNING USTUVOR
YO'NALISHLARI**

Navoiy innovatsiyalar universitetining katta o'qituvchisi

Gafurova Dilobar Karamatovna

Navoiy innovatsiyalar universitetining 3-bosqich talabasi

Usmonova Dilsora Muhiddin qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada atrof muhitni muhofaza qilishning dolzarb masalalari, ekologik xavfsizlikni ta'minlashda davlat siyosati va xalqaro tajribalarning ahamiyati, tabiatni asrashda zamonaviy innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi hamda barqaror ekologik boshqaruvning ustuvor yo'nalishlari keng yoritilgan. Maqolada respublika miqyosida ekologik islohotlar, chiqindilarni qayta ishlash, yashil energiyadan foydalanish hamda aholi ekologik madaniyatini oshirish orqali ekologik barqarorlikka erishish imkoniyatlari tahlil qilingan. Yakunda muallifning taklif va xulosalari berilgan.

Kalit so'zlar: Ekologiya, atrof muhit, ekologik xavfsizlik, chiqindilarni qayta ishlash, yashil iqtisodiyot, innovatsion texnologiyalar, ekologik madaniyat, barqaror rivojlanish.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются актуальные вопросы охраны окружающей среды, значение государственной экологической политики и международного опыта, применение современных инновационных технологий в деле защиты природы и приоритетные направления устойчивого экологического управления. Также анализируются экологические реформы в Узбекистане, переработка отходов, использование «зеленой» энергетики и повышение экологической культуры населения. В конце представлены выводы и предложения автора.

Ключевые слова: Экология, окружающая среда, экологическая

безопасность, переработка отходов, зеленая экономика, инновационные технологии, экологическая культура, устойчивое развитие.

Abstract: *This article examines key issues of environmental protection, the importance of state ecological policy and international practices, the application of modern innovative technologies in nature conservation, and the priority areas of sustainable environmental management. It also analyzes ecological reforms in Uzbekistan, waste recycling, the use of green energy, and the improvement of environmental awareness among the population. The article concludes with the author's recommendations and findings.*

Keywords: *Ecology, environment, environmental safety, waste recycling, green economy, innovative technologies, environmental awareness, sustainable development.*

Bugungi kunda dunyoning deyarli barcha davlatlari atrof-muhitni muhofaza qilish masalasiga davlat darajasida e'tibor qaratmoqda. Global iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillikning kamayishi, suv va havo ifloslanishi, chiqindilar miqdorining ortishi kabi omillar insoniyat sivilizatsiyasi oldida jiddiy tahdid sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekiston ham ushbu jarayonlardan chetda emas. Aholi sonining tez o'sishi, urbanizatsiya jarayonlarining kuchayishi hamda sanoatlashtirishning jadallashuvi ekologik muammolarning keskinlashuviga olib kelmoqda. Shu sababli, ekologik barqarorlikka erishish, tabiatni muhofaza qilishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, ekologik resurslardan oqilona foydalanish va ekologik madaniyatni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifasi bo'lib qolmoqda. Havo ifloslanishi: Transport va sanoat korxonalari chiqindilari havoni zararlamoqda. JSST ma'lumotlariga ko'ra, havo ifloslanishi har yili 7 milliondan ortiq odamning vafotiga sabab bo'ladi.

Atrof muhitning degradatsiyasi nafaqat iqtisodiy rivojlanishga, balki inson salomatligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ifoslangan havo va suv tufayli turli yuqumli kasalliklar, allergiya, o'pka kasalliklari ko'paymoqda. Shuning uchun atrof

muhitni muhofaza qilish milliy xavfsizlik masalasi sifatida qaralmoqda. O'zbekistonda ekologik muammolar quyidagi omillar bilan bog'liq:

- atmosfera havosining sanoat changi bilan ifloslanishi;
- yer va suv resurslarining yetishmasligi;
- chiqindilar hajmining keskin ortishi;
- Orolbo'yi hududidagi ekologik inqiroz oqibatlarini;
- transport vositalaridan chiqadigan zararli gazlar.

Bu muammolarni samarali hal etish uchun kompleks ekologik siyosat zarur hisoblanadi.

Keyingi yillarda O'zbekistonda ekologiya sohasiga doir qator strategik hujjatlar qabul qilindi. Xususan:

- “Yashil iqtisodiyot”ga o'tish strategiyasi;
- Chiqindilarni boshqarish tizimini modernizatsiya qilish;
- Atmosfera havosini monitoring qilish bo'yicha raqamlashtirilgan tizimlar;
- Orolbo'yi hududida “Yashil makon” loyihasi.

“Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida, yiliga millionlab daraxt va butalar ekilmoqda. Bu yashil qoplamani kengaytirish, issiqxona gazlarini kamaytirish hamda aholining ekologik madaniyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Chiqindilarni qayta ishlash tizimining samaradorligi ekologik xavfsizlikning eng muhim bo'g'ini hisoblanadi. O'zbekistonda qattiq maishiy chiqindilarni saralash, qayta ishlash va utilizatsiya qilish bo'yicha bir qator loyihalar amalga oshirilmoqda. Zamonaviy yondashuvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- chiqindilarni maishiy darajada saralash;
- plastmassa, shisha, qog'oz va metallni qayta ishlab iqtisodiy aylanishga qaytarish;
- chiqindi poligonlarini ekologik standartlarga moslashtirish;
- “zero waste” texnologiyalarini joriy etish.

chiqindi oqimlarini elektron kuzatish kabi jarayonlarni texnologik asosda yuritishga imkon beradi. Energetika sektori ekologik yuklamaning eng yuqori qismi hisoblanadi. Shu sababli quyosh, shamol, biogaz va boshqa qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish kengaymoqda. O'zbekistonda qurilgan yirik quyosh va shamol elektr stansiyalari ekologik bosimni kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yashil energiya ekologik toza ishlab chiqarish, iqtisodiy tejamkorlik va energiya xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Aholida ekologik madaniyat past bo'lsa, eng mukammal siyosat ham natija bermaydi. Shuning uchun:

- maktab va universitetlarda ekologiya fanlarini chuqurlashtirish;
- bolalar bog'chalaridan boshlab tabiatni sevishtga o'rgatish;
- ommaviy axborot vositalarida ekologik targ'ibotlarni kuchaytirish;
- ekologik volontyorlikni kengaytirish muhim yo'nalish sifatida qaralmoqda.

Shaxsiy mas'uliyatni oshirish — ekologik barqarorlikning eng muhim elementi hisoblanadi.

Atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik barqarorlikka erishish to'g'risida xulosa va takliflar

Atrof muhitni muhofaza qilish bugungi kunda har bir davlat, har bir jamiyat, hatto har bir shaxs zimmasidagi burchdir. O'zbekistonda ushbu yo'nalishda keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, ekologik muammolarni to'liq bartaraf etish uchun izchil chora-tadbirlarni davom ettirish zarur. Zamonaviy texnologiyalar, yashil iqtisodiyot va ekologik madaniyatning oshishi ekologik barqarorlikka erishishning asosiy omillaridir.

1. Chiqindilarni saralash tizimini barcha hududlarda majburiy joriy etish.
2. Yashil energiya loyihalariga xususiy sektorni keng jalb qilish.
3. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida "Ekologik mahorat darslari"ni yo'lga qo'yish.
4. Shahar transportida ekologik toza — elektrobus va veloyo'laklar

miqdorini oshirish.

5. Sanoat korxonalarida ekologik standartlarni qat'iy nazorat qilish va jarimalarni kuchaytirish.

6. Ekoturizmni rivojlantirish orqali tabiatni muhofaza qilishga investitsiyalar yo'naltirish.

7. Ijtimoiy tarmoqlarda ekologik muammolar bo'yicha muntazam targ'ibot ishlari olib borish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
2. "Yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Hukumat qarorlari.
3. Karimova N. "Ekologik boshqaruv va barqaror rivojlanish". — Toshkent, 2023.
4. Rashidov U. "Tabiatni muhofaza qilishning zamonaviy usullari". — Samarqand, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligining rasmiy materiallari.
6. Xalqaro ekologiya tashkilotlari: UNEP, UNDP, FAO ma'lumotlari.